

رهیافتی پدیدارشناسانه به عوامل تحمیلی در انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان

اسماء احمدیان مرج^۱، عزت الله ملک پور افشار^۲

^۱ کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، مهارت آموز دانشگاه فرهنگیان، پردیس خواجه نصیر کرمان (نویسنده مسئول)

^۲ عضو هیئت علمی دانشگاه فرهنگیان، پردیس خواجه نصیر کرمان

چکیده

یکی از مهم ترین انتخاب های دانش آموزان در زمان تحصیل که نقش تعیین کننده ای در مسیر آینده تحصیلی و شغلی آنها دارد، فرآیند انتخاب رشته در پایه نهم است. اگرچه علاقه و توانایی دانش آموزان در این انتخاب اهمیت ویژه ای دارند اما عوامل مختلفی می تواند منجر به تحمیل این انتخاب در بعضی از افراد شود. مطالعه حاضر با هدف توصیف پدیده عوامل تحمیلی در انتخاب رشته دانش آموزان با طرح پژوهش کیفی و از نوع رویکرد پدیدارشناسی انجام شد. جامعه مورد مطالعه شامل تمام دانش آموزان دختر متوسطه دوم مدارس هاجر و معصومیه شهرستان راور در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ و روش نمونه گیری از نوع هدفمند بود. به این صورت که از میان این دانش آموزان، تعداد ۱۰ نفر انتخاب شده که انتخاب نمونه و مصاحبه تازمان اشباع داده ها ادامه یافت. داده ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته گردآوری شدند و سپس با استفاده از روش کلایزی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. دقت و صحت داده ها از روش های همسوسازی، بازبینی توسط اساتید و اعتباریابی پاسخ دهنده بدست آمد. طبق نتایج بدست آمده ۵ مضمون اصلی و ۱۵ مضمون فرعی شناسایی شدند. کلیدی ترین مضمون های تحمیلی در انتخاب رشته شامل اجبار والدین، محدودیت وجود رشته مورد علاقه در محل زندگی، عدم حد نصاب قبولی در رشته مورد نظر، ترس از شکست و مقایسه با دیگران بدست آمد. به طور کلی این مطالعه امکان درک عمیق تاثیر عوامل تحمیلی در فرآیند انتخاب رشته را فراهم می آورد.

واژه های کلیدی: انتخاب رشته، عوامل تحمیلی، رشته تحصیلی

۱. مقدمه

یکی از مهم ترین مساله های زندگی هر فرد که تاثیر غیرقابل انکاری بر زندگی تحصیلی و شغلی وی دارد انتخاب رشته تحصیلی است. این انتخاب به عوامل متعددی بستگی دارد. از عوامل مهم در انتخاب رشته تحصیلی علاقه و استعداد فرد است. اگر این انتخاب مورد علاقه فرد نباشد باعث می شود بسیاری از لذت ها و موفقیت ها در وی از بین رود. بسیار مواردی پیش آمده است که دانش آموزان فعال و با استعداد به دلیل انتخاب رشته نامناسب، در ادامه تحصیل و یا پیدا کردن شغل مرتبط با رشته خود ناکام مانده اند. توانایی علمی و استعداد فرد و هم خوانی آن با رشته مورد علاقه دانش آموز نیز از عوامل بسیار مهم در انتخاب رشته به حساب می آید (شفیع آبادی، ۱۳۸۹). یکی دیگر از مهمترین عوامل، نقش پدر و مادر است که تحت شرایط و عوامل متفاوت می توانند به فرزندشان کمک کنند و یا انتخاب نادرستی را برای آن ها رقم بزنند (خادم مسجودی و نوروزی، ۱۳۹۵). پژوهش ها نشان داده است یکی از مهم ترین نهادهای تاثیرگذار بر فرآیند انتخاب رشته دانش آموزان، نهاد خانواده است. بسته به جایگاه اجتماعی خانواده، تحصیلات خانوادگی و علایق آن ها به آینده شغلی فرزندشان، انتخاب رشته آن ها را تحت تاثیر قرار می دهند و ممکن است علاقه ها، توانایی ها و استعداد های فرد را در نظر نگیرند. با توجه به اینکه بعضی از رشته ها در در میان عموم جامعه جایگاه بالاتری دارند، خانواده ها بدون در نظر گرفتن خصوصیات فردی فرزندشان، آن ها را مجبور به انتخاب رشته ای می کنند که مشخص نیست آینده شغلی این رشته چه باشد؟ (معتبری، ۱۳۷۱). خاستگاه خانوادگی، یعنی سطح تحصیلات پدر و مادر، شغل والدین، درآمد خانواده، محل سکونت، امکانات مالی و رفاهی خانواده می توانند با ایجاد بینش، دانش آموزان را به سوی انتخاب صحیح هدایت کنند و برعکس (دهقان و مروت، ۱۳۹۸). حمایت و تشویق والدین از عوامل مهمی هستند که بر انتخاب شغل تاثیر می گذارند. دانش آموزان ممکن است آنچه را که والدینشان می خواهند صرفاً برای خشنود ساختن آنها انتخاب کنند (تیلور، هریس و تیلور، ۲۰۰۴).

اشتباه در انتخاب رشته مناسب نه تنها زندگی تحصیلی یک دانش آموز را تحت تاثیر قرار می دهد، بلکه ممکن است تبعات متفاوتی را در ابعاد دیگر زندگی، نیز داشته باشد. دانش آموزی که رشته تحصیلی مناسبی انتخاب نمی کند نمی تواند وارد شغل مورد علاقه خود که استعداد آن را نیز دارد بشود، در نتیجه در زندگی شغلی خود نیز به مشکل می خورد (شفیع آبادی، ۱۳۹۳). دانش آموزی که رشته مناسب انتخاب نکرده است و در رشته ای تحصیل می کند که نسبت به آن اطلاعات کمی دارد یا علاقه ای ندارد، هدف مناسبی برای ادامه تحصیل ندارد. در نتیجه این دسته از دانش آموزان که در اوایل سن بلوغ و شکل گیری هویت خویش هستند ممکن است به دلیل بی هدفی تحصیلی و شغلی دچار سردرگمی شوند و پیامدهای ناخوشایندی برای آن ها ایجاد کند (گوشه، اسکلان، پانتزر و کلارک، ۲۰۰۶). اگر دانش آموزان به صورتی درست و متعادل به یک رشته تحصیلی هدایت نشوند، موجب سرگردانی، اتلاف وقت و به هدر رفتن منابع جامعه می شود. اما از سویی دیگر اگر هدایت تحصیلی متناسب با شناخت رغبت ها و توانایی های افراد و همچنین نیازها و امکانات جامعه انجام شود، نظام آموزشی به صورتی منظم و شایسته در جهت اهداف پیش بینی شده پیش خواهد رفت (رضاپور میر صالح، شفایی و براتی، ۱۳۹۵).

انتخاب رشته دوره متوسطه یکی مهم ترین و تاثیرگذارترین انتخاب های زندگی هر فردی است که جهت بسیاری از فعالیت ها و اتفاقات زندگی دانش آموز را تعیین می کند. امروزه به دلیل پیشرفت سریع علم و نیاز کشورها، از جمله میهن عزیزمان به نیروی انسانی متخصص، علاقه مند، بانشاط و کارآمد و از طرفی رقابت های موجود در بازار کار و تامین هزینه های زندگی، اهمیت انتخاب رشته ای که فرد را خشنود و راضی نماید و به او مکان فعالیت های ارزشمند و متناسب با شخصیتش بدهد بیشتر شده است. انتخاب رشته تحصیلی دبیرستان مقدمه انتخاب رشته دانشگاهی و در نهایت انتخاب شغل است. به

^۱Taylor, Harris & Taylor

^۲Gushue, Scanlan, Pantzer & Clarke

همین دلیل باید رشته ای را انتخاب نمود که با تمام ویژگی های شخصیتی، امکانات و فرصت های فرد تطابق داشته باشد و آینده او را از نظر درآمد و بازار کار، محیط کاری و رضایت شغلی مناسب تامین نماید (رضاپور و شفیعی، ۱۳۹۲). برای یک فرد، کسب تحصیلات مختلف در یک رشته، علاقه ها، توانایی ها و مهارت هایی را به همراه دارد که منجر به یک زندگی رضایت بخش، موفق و شاد می شود. از آنجایی که افراد علاقه ها و توانایی های متفاوتی دارند پس هر کس در زمینه ها متفاوتی می تواند موفق شود. از این رو برای دانش آموزان، امکان کشف علاقه ها و توانایی خود برای هدایت شدن در مسیر شغلی و آموزشی صحیح اهمیت زیادی دارد (ویلارد، بایس و مارتینز؛ ۲۰۱۵).

با توجه به آنچه بیان شد لزوم بررسی عوامل موثر در فرآیند انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان امری ضروری است و پژوهش های متعددی در این زمینه انجام شده است. رضایی، منوچهری و سلیمانی (۱۴۰۰)، به بررسی تاثیر ارزش ها و جایگاه اجتماعی و تحصیلی خانواده بر انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان پرداختند. طبق یافته های مطالعه مختارزاده و علی زاده (۱۳۹۸) نظر دبیر و مشاور تحصیلی، علاقه دانش آموز، سوابق تحصیلی، نظر خانواده و استعداد تحصیلی در گرایش انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان موثر است. عسگری و عابدی (۱۳۹۷) یکی از عوامل موثر بر هدایت تحصیلی را عوامل اجتماعی می دانند که شامل عوامل تسهیل گری مانند اطلاع رسانی توسط رسانه ها و به روز رسانی شرایط شغلی متناسب با رشته های تحصیلی و عامل های بازدارنده ای مانند مشکلات اقتصادی، ساختار اقتصادی معیوب جامعه و عدم امکان پیش بینی آینده می شوند. اسکندری (۱۳۹۶) عنوان می کند بعضی دانش آموزان با نگاهی غیرواقعی، به شغل های خاصی تمایل پیدا می کنند و رشته تحصیلی خود را متناسب با آن شغل تعیین می کنند اما ممکن است در آینده از انتخاب خود پشیمان شوند. اصلانی و فرجی (۱۳۹۵) نتیجه عدم توجه به عامل های موثر در هدایت تحصیلی را از بین رفتن منابع انسانی، سرخورده کردن نوجوانان و افزایش افت تحصیلی می دانند. تحلیل های آدیلیا مندونسا و خوزه میگل^۲ (۲۰۲۱) تأیید کرده اند که تمایل به رشد فکری و شخصی، کسب مهارت های حرفه ای و همچنین فرصت پیشرفت در سطح حرفه ای و یافتن شغل خوب، مهم ترین متغیرها هنگام جستجوی انتخاب رشته هستند. طبق یافته های اوآنوا، توره، جاپیتانک و منواد^۳ (۲۰۱۹) دانش آموزان دبیرستان با عوامل مختلفی شامل تصمیم گیری و علاقه، تأثیر همتایان، ملاحظات در مورد مؤسسه و فرصت های شغلی آینده که در انتخاب رشته آنها تأثیر می گذارد مواجه می شوند.

به نظر می رسد اکثر پژوهش های انجام شده از نظر روش اجرا به صورت کمی می باشند که برخلاف فواید آن در بسیاری از زمینه ها، به طور قطع با این شیوه نمی توان به بررسی عمیق ابعاد پدیده از نگاه تجربه های دست اول خود افراد پرداخت. ما در این پژوهش قصد داریم با رویکردی پدیدارشناسانه در پاسخ به سوال چه عوامل تحمیلی در انتخاب رشته دانش آموزان وجود دارد؟ به بررسی عوامل تحمیلی انتخاب رشته، احساسات و پیامدهای پذیرش این انتخاب از نگاه دانش آموزان بپردازیم. پژوهش حاضر با در نظر گرفتن اهمیت هدایت تحصیلی و انتخاب رشته دانش آموزان در مسیر زندگی و آینده شغلی به بررسی این مهم می پردازد. هدف این مطالعه پدیدارشناسی توصیف پدیده عوامل تحمیلی در فرآیند انتخاب رشته از نظر دانش آموزان مقطع متوسطه دوم دبیرستان های دخترانه شهرستان راور است. در این مرحله از پژوهش، عوامل تحمیلی در انتخاب رشته به صورت کلی، هر عاملی که مانع انتخاب رشته دانش آموز بر اساس علاقه هایش شود تعریف می گردد (جان کرسول، ۲۰۰۷، ترجمه دانایی فرد و کاظمی، ۱۳۹۰).

^۱Willard, Bayes & Martinez^۲Adília Mendonça da & José Miguel^۳Ouanoa, torre, Japitanc & Monevad

۲. روش پژوهش

مطالعه حاضر از نظر هدف کاربردی و به لحاظ ماهیت و روش از نوع پژوهش های کیفی است که با استفاده از طرح پدیدارشناسی انجام شد. هدف رویکرد پدیدارشناسی بررسی تجربه زیسته افراد نسبت به یک پدیده و فهم ماهیت پدیده به کمک این تجربه است (جانسون و کریستنسن، ۲۰۱۹). این پژوهش در چند مرحله انجام شد. در مرحله اول، با استفاده از مصاحبه های عمیق نیمه ساختاریافته به کشف و تبیین تجارب زیسته دانش آموزان پرداخته شد. در این مرحله از پژوهش، جامعه مورد نظر شامل دانش آموزان دختر مقطع متوسطه دوم دبیرستان های دخترانه هاجر و معصومیه شهرستان راور به تعداد ۲۸۴ نفر (۱۹۲ نفر هاجر و ۹۲ نفر معصومیه) بودند. نحوه انتخاب شرکت کنندگان به صورت هدفمند ساده و در دسترس بود که بر اساس هدف مطالعه که توصیف، تبیین و فهم عمیق تجربه های دانش آموزانی که احساس نوعی تحمیل در انتخاب رشته را داشتند، انجام شد. اندازه نمونه در پژوهش های پدیدارشناسی نسبتاً کوچک است زیرا این پژوهش بر عمق بیشتر از وسعت تاکید دارد (سوگدن و کینگ، ۲۰۲۱). در این مطالعه نیز اطلاعات پس از انجام مصاحبه با ۱۰ دانش آموز دختر به اشباع رسید. داده ها از طریق مصاحبه های نیمه ساختار یافته گردآوری شدند به نحوی که با مرور مبانی نظری و پژوهشی، سوال های مصاحبه در قالب فرم راهنمای مصاحبه نیمه ساختار یافته به صورت باز پاسخ و بر مبنای هدف مطالعه تنظیم شدند. فرآیند اجرای مصاحبه به صورت فردی انجام گرفت. بدین ترتیب که ابتدا بعد از برقراری ارتباط اولیه با شرکت کنندگان و بیان اهداف مصاحبه، در مورد زمان، مکان و نحوه انجام مصاحبه با آن ها هماهنگی های مورد نیاز صورت گرفت و پس از اطمینان بخشی به آن ها درباره امانت داری پژوهش گر، رضایت افراد برای مشارکت در پژوهش و ضبط مکالمه ها گرفته شد. در فرآیند مصاحبه ضمن توضیح مجدد اهداف پژوهش به موضوع های اختصاصی تر پرداخته شد و مدت زمان هر مصاحبه از ۱۵ دقیقه تا ۴۵ دقیقه متغیر بود. در این مطالعه برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش کلایزی استفاده شد. این روش در تحلیل پدیدارشناسی هم جنبه های خاص تجربه را از طریق شناسایی موضوع های اساسی در نظرگیرد و هم شکل مختصری از ساختار بنیادی تجربه را فراهم می کند (سوگدن و کینگ، ۲۰۲۱). این روش مسیری هفت مرحله ای را شامل می شود که عبارت اند از: (۱) خواندن و بازخوانی رونوشت ها؛ (۲) شناسایی و استخراج عبارات های مهم مرتبط با پدیده؛ (۳) فرمول بندی مفاهیم از عبارات های مهم؛ (۴) جمع آوری مفاهیم فرمول بندی شده در دسته بندی های موضوعی و مضمون ها؛ (۵) آماده سازی توصیفی جامع از ساختار یا ماهیت بنیادی پدیده؛ (۶) فرمول بندی ساختار بنیادی؛ (۷) روایی و تایید یافته های مطالعه از طریق بازخورد شرکت کنندگان (کلایزی، ۱۹۷۸). در این مرحله، متن مصاحبه های ضبط شده دقیق رونویسی شد و چندین بار مطالعه شدند تا درک کلی از تجربه ها و احساس مشارکت کنندگان به دست آید. سپس جمله ها و عبارات هایی که به طور مستقیم با پدیده مورد نظر مرتبط بودند مشخص شدند و بر اساس مفاهیم مشترک در یک توصیف جامع از پدیده مورد مطالعه، مطالب در مضامین اصلی و فرعی سازمان دهی شدند.

برای اطمینان از روایی پژوهش، از روش های اعتباریابی پاسخ دهنده، همسوسازی (همه جانبه نگری) و بازبینی توسط اساتید استفاده شد به نحوی که تحلیل های اولیه در اختیار شرکت کنندگان قرار گرفت و از آن ها در مورد درستی یا نادرستی تفسیرها سوال شد. در روش همسوسازی، تایید مطالب بیان شده در مصاحبه ها با استفاده از چند منبع (مدیر، معاون و معلمان) بررسی شد و در نهایت نتایج بدست آمده توسط اساتید متخصص مورد بررسی و تایید قرار گرفت.

^۱Sugden & King^۲Colaizzi

۳. یافته ها

نتایج پژوهش با تحلیل اطلاعات کسب شده از مصاحبه با ۱۰ نفر دانش آموز از دبیرستان های دخترانه شهرستان راور بدست آمد. تجربه های زیسته دانش آموزان و مضامین اصلی و فرعی استخراج شده از آن ها در جدول ۱ ذکر شده است.

جدول ۱. تجربه های زیسته دانش آموزان، مضامین اصلی و فرعی

سوال	گزاره	مضامین اصلی	مضامین فرعی
عوامل موثر در انتخاب رشته شما چه بود؟	از وقتی کلاس هفتم بودم به کارهای هنری علاقه داشتم اما مامانم می گفت: هنرستان خوب نیست. نه فضای خوبی دارد و نه درآمدی. ادبیات بهتر است. حتی اگر بهترین مشاور دنیا هم بیاید مادرم قانع نمی شود (کد ۱). رشته های هنری دوست داشتم از همان ابتدا می خواستم کنکور هنر یا زبان بدهم اما همه می گفتند رشته های هنرستان خوب نیست. بابام اصلا حمایت نمی کرد. مامانم مخالفت نمی کرد اما خیلی موافق هم نبود. منم تصمیم گرفتم به ادبیات بروم. اما مدیر مدرسه گفت اگر ریاضی بروی در کنکور هنر موفق تری و منم پس از تحقیق در مورد آن به ریاضی رفتم. (البته خواهر بزرگترم هم خیلی گرافیک و خیاطی دوست داشت و می خواست به رشته گرافیک هنرستان برود اما بابام آن موقع هم نگذاشت. خواهرم مجبور شد به سختی تجربی را خواند و بعد از دو سال کنکور در نهایت به رشته فرش رفت والان خیلی هم راضی است اما هم چنان بابام اصرار دارد هنرستان خوب نیست) (کد ۲).	اجبار والدین	محیط نامناسب هنرستان/ بازار کار
	از کلاس اول به نقاشی علاقه داشتم و از هشتم به گرافیک فکر کردم. ما در روستا زندگی می کنیم و دو شهر نزدیک به ما هیچ کدام گرافیک نداشتند و من مجبور بودم به مرکز استان بروم که خانواده مخالف بودند. بنابراین تصمیم گرفتم رشته معماری را در شهر راور بخوانم اما خوابگاه تعطیل شد و به دلیل مشکلات دوری از خانواده و دختر بودنم مجبور شدم به روستای خودم بروم و تنها رشته آنجا که ادبیات بود را بخوانم (کد ۳).	محدودیت وجود رشته مورد علاقه در محل زندگی	کمبود امکانات/ جنسیت دختر/ دوری از خانواده
	از ابتدایی ریاضی را دوست داشتم و روی آن تمرکز کردم و تنها درسی که خیلی خوب می فهمیدم ریاضی بود. سال دهم به رشته ریاضی رفتم و عاشق این رشته بودم. اما ما در روستا زندگی می کنیم و من مجبور بودم به شهر بروم و رفت و آمد برایم سختی های زیادی داشت. از طرفی به دلیل هزینه های بالای رفت و آمد و تنهایی مادرم در روستا مجبور شدم در	محدودیت وجود رشته مورد علاقه در محل زندگی	کمبود امکانات آموزشی/ مشکلات اقتصادی خانواده/ تاثیر معلمان/ تاثیر

والدین		مدرسه روستا که تنها رشته ادبیات داشت درس بخوانم. به امید اینکه فقط سال دهم ادبیات می خوانم و تابستان، دروس رشته ریاضی را میخوانم و در امتحان تغییر رشته به رشته ریاضی و خوابگاه شهر می روم. تابستان هم کل دروس ریاضی دهم را همراه با تست خواندم و قبول شدم اما مادرم به مدرسه روستا رفته بود و معلمان گفته بودند با توجه به روحیه ادبی بالایی که دارد دخترت را ریاضی نفرست. و مادرم از ترس اینکه من تبدیل به ربات شوم مخالفت کرد (کد۴).
بازار کار/ محیط نامناسب هنرستان	اجبار والدین/ عدم حد نصاب قبولی	اوایل سال نهم تصمیم داشتم به تجربی بروم ولی اواخر تصمیم عوض شد و می خواستم تربیت بدنی بروم. بابام مخالفت کرد و گفت فقط رشته های نظری. منم تصمیم به تجربی گرفتم اما وقتی بامدیر صحبت کردم در کلاس ریاضی افتادم (کد۵).
کمبود امکانات آموزشی/ آینده تحصیلی	محدودیت وجود رشته مورد علاقه در محل زندگی	خواهر بزرگترم می خواست تربیت بدنی هنرستان برود اما چون مجبورش کردند تجربی برود و با توجه به تجربه ای که از آنجا بدست آوردند کاری به کار من نداشتند. ولی به چند دلیل هنرستان نرفتم: هنرستان را ور مجهز نبود. رشته گرافیک پذیرش نداشت و هنرستان کنکور کاردانی دارند. بنابراین تصمیم گرفتم رشته تجربی بروم و کنکور هنر بدهم (کد۶).
تاثیر اطرافیان/ تاثیر همسالان	اجبار والدین	از کلاس هفتم به فکر تربیت بدنی بودم و در مسابقات ورزشی خیلی شرکت می کردم. اما خانواده، دوستان و معلمان می گفتند تو درس خوانی و حیف است تربیت بدنی بروی. خانواده ام کلا مخالف تربیت بدنی بودند. منم چون حفظیاتم بهتر بود و بیشتر دوستانم ادبیات رفتند تحت تاثیر آن ها این رشته را انتخاب کردم (کد۷).
آموزش مجازی/ جایگاه اجتماعی و اقتصادی/ انتظار خانواده	ترس از شکست	از اول تصمیم داشتم تجربی بروم و به کارهای پزشکی و پرستاری علاقه داشتم. البته توقع خانواده نیز در انتخابم موثر بود. وقتی تجربی بودم کرونا و آموزش مجازی باعث شد نتوانستم خوب بخوانم و می خواستم یک کنکور خوب هم داشته باشم. بنابراین تصمیم گرفتم تغییر رشته به ادبیات بدهم (کد۸).
تاثیر اطرافیان	ترس از شکست	اول به تجربی علاقه داشتم اما چون اطرافیانم که تجربی رفته بودند نتیجه نگرفته بودند پدر و مادرم گفتند اگر تجربی بروی شاید قبول نشوی. از طرفی دوستم به ریاضی رفت و منم تصمیم به ریاضی گرفتم (کد۹).

دوست داشتم به تجربی بروم اما چون نمره علوم پایین بود نتوانستم بروم. بنابراین تصمیم گرفتم به ریاضی بروم اما کنکور تجربی بروم و اگر شرایط تغییر رشته باشد سال یازدهم به تجربی بروم (کد ۱۰).	عدم حد نصاب قبولی	
مادرم (کد ۱). پدرم (کد ۲). پدرم و مدیر مدرسه (کد ۵). معلمان که خیلی دوستشان داشتم و مادرم (کد ۴). بیشتر خودم، مادرم و خواهرم (کد ۶). پدر و مادرم راهنمایی می کردند اما بیشتر چشم و هم چشمی با دوستان (کد ۸)		چه کسانی نقش تعیین کننده در مسیر انتخاب شما داشتند؟
بله من به شدت به کار عملی علاقه دارم. سال نهم با اینکه مجازی بود تمام کار عملی ام را انجام می دادم و فیلم می گرفتم. با این که دوره گواهینامه بین المللی کاربری رایانه icdl ^۱ هر روز صبح و عصر بود تابستان می رفتم و مدرک گرفتم. هنرستان کار عملی زیاد دارد و واقعا دوست دارم (کد ۱). بله علایق هنری، نقاشی، آشپزی، ادبیات، تاریخ (کد ۲). بله قدرت بدنی ام خوب است و دوست داشتم تربیت بدنی بروم. از طرفی اگر ریاضی_ فیزیک هم بخوانم می توانم اما صرفا چیزی نیست که علاقه دارم (کد ۵). بله هنر، زیست، شیمی (کد ۶). بله مجبور شدم ادبیات بخوانم و خودم را علاقه مند به آن کردم. از طرفی به والیبال، تنیس و فوتسال علاقه دارم (کد ۷). بله حتی اگر ده سال هم قرار باشد پشت کنکور تجربی بمانم می مانم (کد ۱۰).		آیا علایق و توانمندی های خود را می شناسید؟
احساس می کنم این انتخاب نسبت به علایق و توانمندی هایم خیلی متفاوت است. احساس می کنم در آن موفق نمی شوم (کد ۱). هیچ وقت فکر نمی کردم به رشته ریاضی بیایم (کد ۲). از وقتی نتوانستم گرافیک بروم خودم تقریبا روزی یک ساعت کار می کنم و قصد دارم کنکور هنر هم بدهم اما تحت تاثیر دوستانم تصمیم گرفتم برای حقوق تلاش کنم (کد ۳). فکر می کنم متناسب با علایق و توانمندی هایم نیست می توانم بخوانم اما تربیت بدنی دوست داشتم (کد ۵). نمراتم خیلی افتضاح است شاید چون علاقه ندارم و هیچ هدفی در این رشته ندارم (کد ۹).		تا چه حد این انتخاب متناسب با علایق و توانمندی های شما است؟

^۱International Computer Driving Licence(ICDL)

		احساس می‌کنم در آن موفق نمی‌شوم (کد۱). احساس خاصی ندارم هیچ وقت ریاضی را دوست نداشتم و ندارم. اما به امید اینکه تابستان تغییر رشته دهم پذیرفتم چون پایه ریاضی‌ام قوی می‌شود (کد۲). احساس رضایت ندارم چون هرچه تلاش می‌کنم و برنامه‌ریزی می‌کنم به نتیجه مطلوب نمی‌رسم (کد۳). اصلا رضایت ندارم. نمی‌توانم در این رشته شاد و خوشحال باشم. با اینکه خوب می‌فهمم و نمرات خوب می‌گیرم اما نمی‌توانم برایش هدف و انگیزه داشته باشم (کد۴). پشیمان نیستم اما خوشحال هم نیستم و ادامه می‌دهم چون هنوز که هنوزم مخالفت می‌کنند. خیلی با بابام صحبت کردم اما هر بار که حرف زدم به نتیجه‌ای نرسیدم (کد۵).	تا چه حد احساس رضایت نسبت به این انتخاب دارید؟
		از نظر مدرسه راضی‌ام و معدل هم بالاست حدود ۱۹٫۷ اما مشکلم کنکور تجربی است که رقابت بالاست و ترازهای آزمون‌های آزمایشی‌ام پایین (کد۶). تقریباً (کد۷). الان که تغییر رشته دادم راضی‌ام (کد۸).	
		بابام می‌گوید تحت تاثیر دیگران کار می‌کنی اما من اگر ریاضی آمدم تحت تاثیر دیگران بوده است نه اینکه هنر می‌رفتم (کد۲).	تا چه اندازه تشویق اطرافیان (والدین، اقوام، دوستان و...) در انتخاب رشته شما تاثیر گذار بوده است؟
		هیچ‌کس. همه می‌گفتند تعجب کردیم گرافیک رفتی! (کد۳).	
		به دلیل سطح توقع خانواده و تشویق آن‌ها تجربی را انتخاب کردم (کد۸).	
		دختر عمم می‌گفت حتما اگر تجربی دوست داری برو تجربی. هم‌چنین یکی از افراد فامیل که خودش تجربی دوست داشت اما نیاورده بود می‌گفت حتما دنبال علاقه ات برو (کد۱۰).	
	مقایسه با دیگران	دختران همکاران مامانم (سه نفر) فرهنگیان قبول شدند و مامانم اصرار داشت منم فرهنگیان قبول شوم. از طرفی دختر همسایه‌مان کامپیوتر خوانده بود و بیکار بود. دختر دایی‌ام لیسانس کامپیوتر است و بیکار است (کد۱). دوستی داریم با رتبه ۶۰۰ مهندسی پزشکی شهید بهشتی قبول شده و همیشه هم در مهمانی‌ها بود. همیشه فکر می‌کردم چطور این رتبه را آورده؟ (کد۵) خیلی زیاد دخترخالم که تجربی بود و خیلی می‌خواند هیچ رشته‌ای قبول نشد. خانواده‌ام گفتند شاید تو هم قبول نشوی (کد۹). افرادی بودند اما ربطی به انتخاب رشته من نداشت. البته پسران همکاران بابام پزشکی و پرستاری قبول شدند و او هم دوست داشت من به تجربی	تا چه حد موفقیت‌های افراد فامیل و آشنا در انتخاب رشته شما موثر بود؟

		بروم (کد ۲).	
		خودشان که راضی اند اما من راضی نیستم. می گویند تو می توانی بخوانی اما تنبلی می کنی (کد ۱). صرفا چون بابام راضی بود آمدم چون خیلی بابام را دوست دارم و چشم دیدن این که ناراحت شود یا باهاش کل کل کنم ندارم (کد ۵) مامانم خیلی خوشحال شد که هنرستان رفتم (کد ۶).	احساسات خانواده نسبت به انتخاب رشته شما چه بود؟
		آن ها می گفتند قطعا می توانی پیشرفت کنی ولی وقتی می بیند طراحی بیشتر دوست داشتم و الان اذیت می شوم کمی پشیمان هستند (کد ۳). بابام انتظار داشت تجربی بروم اما دغدغه اش رتبه خوب و دانشگاه خوب است (کد ۷).	
بازار کار/ محیط نامناسب هنرستان	اجبار والدین	مامانم می گفت برو ادبیات فقط ادبیات چون هنرستان بازار کارش خوب نیست. اینقدر میخوانی اصلا دانشگاه ندارد. بابام خیلی موافق نبود اما مامانم خیلی موافق ادبیات بود. مامانم می گفت هنرستان آخرش بیکاری. محیطش هم خوب نیست. و دائم با بچه های همکارانش مقایسه می کرد (کد ۱). می گفتند آینده ای ندارد و اوضاع هنرستان خوب نیست. بچه های هنرستان خوب نیستند. بازار کار ندارد (کد ۵).	والدین شما چه توجیهی برای انتخاب رشته شما داشتند؟
		بابام می گفت یا برو تجربی یا ریاضی و بیشتر هم نظرش تجربی بود به دلیل آینده شغلی اش (کد ۲) دوری مسیر و دختر بودنم (کد ۳). صحبت های معلمان باعث شد مادرم مخالفت کند و می ترسید مثل ریاضی ها خشک باشم و نتوانم ارتباط خوبی برقرار کنم (کد ۴). مامانم می گوید اشتباه کردی تغییر رشته دادی چون می توانستی در تجربی هم موفق شوی (کد ۸). تجربی سخت است و رقابت زیاد (کد ۹).	
		اگر فرهنگیان بروم فقط تربیت بدنی. وقتی ادبیات آمدم همه آرزوها و اهدافم به هم پاشید. اگر هنرستان می رفتم به عکاسی خیلی علاقه داشتم اما مادرم گفت جداگانه کلاس عکاسی می فرستم. می خواستم بروم گرافیک اما بچه ها گفتند مثل ادبیات خواندنی زیاد دارد و کار آسانی نیست. پس گفتم به کامپیوتر میروم چون به آن علاقه داشتم و تابستان هم مدرک ICDL را فشرده گرفته بودم (کد ۱). من زیاد به کارمندی فکر نمی کنم. البته اگر بشه که خیلی خوب است اما برایم مهم نیست دوست دارم در رشته های هنری کار آفرین شوم (کد ۲). هنوز هدف خاصی پیدا نکردم. با خودم می گویم به چه می خواهی برسی؟ تو که دوشش نداری! من	پیش بینی شما نسبت به آینده شغلی خود چیست؟

		حاضر بودم دیپلم ریاضی بگیرم و حتی ادامه ندهم. اما دکترای رشته‌ای در ادبیات را نگیرم. من عاشق ریاضی بودم هر چند در آن هدف خاصی نداشتم (کد۴). هیچ هدفی ندارم. رشته‌های مربوط به ریاضی را نمی‌شناسم. پرستاری را خیلی دوست داشتم (کد۹).
		بیشتر حقوق و روانشناسی (کد۳). اگر بشود مربی‌گری تربیت بدنی و اگر نشود مهندسی معماری یا مهندسی پزشکی (کد۵). به رشته‌هایی مثل پرستاری، تکنسین اتاق عمل فکر می‌کنم (کد۶). ابتدا حقوق و سپس فرهنگیان چون والدینم فرهنگیان می‌خواهند (کد۷).
		فرهنگیان البته محیطش را دوست ندارم و می‌خواهم در دانشگاه خوبی باشم که آزادانه باشد و به مراتب بالاتر برسم رشته روانشناسی دوست دارم البته به دلیل اینکه یکسال عقب افتادم گاهی نگرانم شاید موفق نشوم (کد۸).

۴. نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از پژوهش عوامل تحمیلی متفاوتی را در مسیر انتخاب رشته دانش‌آموزان نشان داد. تحلیل یافته‌های حاصل از مصاحبه نیمه ساختار یافته منجر به شناسایی ۵ مضمون اصلی و ۱۵ مضمون فرعی شد. مضامین اصلی شامل اجبار والدین، محدودیت وجود رشته مورد علاقه در محل زندگی، عدم حد نصاب قبولی، ترس از شکست و مقایسه با دیگران شدند. و مضامین فرعی شامل محیط نامناسب هنرستان، بازار کار، آموزش مجازی، جایگاه اجتماعی و اقتصادی، انتظار خانواده، تاثیر اطرافیان، کمبود امکانات آموزشی، مشکلات اقتصادی خانواده، تاثیر معلمان، تاثیر والدین، کمبود امکانات محیط آموزشی، جنسیت دختر، دوری از خانواده، کمبود امکانات آموزشی، آینده تحصیلی و تاثیر همسالان بود.

یکی از مضامین اصلی پژوهش اجبار والدین در انتخاب رشته تحصیلی بود. ورود به بازار کار و رسیدن به شغل مناسب دغدغه‌ای است که از سال‌های دبیرستان بین نوجوانان مطرح می‌شود. علی‌رغم توصیه مشاوران تحصیلی مبنی بر در نظر گرفتن علاقه دانش‌آموزان در مسیر انتخاب رشته، گاهی خانواده‌ها فرزندان خود را به سمت رشته‌هایی سوق می‌دهند که برای آن بازار کار بهتری تصور می‌کنند. اگرچه عده‌ای به دلیل زودبازده بودن رشته‌های هنرستان با آن موافقت اما این رشته‌ها با چالش‌های فراوانی در زمینه‌های نگرشی، فرهنگی، تجهیزات و اعتبارات مناسب درگیر هستند و به همین دلیل مانع بزرگی در گرایش دانش‌آموزان به رشته‌های فنی و حرفه‌ای می‌شود (میانایی، صالحی عمران و عابدینی بلترک، ۱۳۹۸). به نحوی که اگر دانش‌آموزان هم به دلیل علاقه تمایل رفتن به این مکان‌ها را داشته باشند، خانواده‌های آن‌ها نظر مساعدی ندارند و مخالفت می‌کنند. در این پژوهش اکثر نارضایتی دانش‌آموزان زمانی اتفاق افتاده است که تمایل به تحصیل در یکی از رشته‌های فنی حرفه‌ای و کاردانش داشته‌اند، اما با مخالفت خانواده‌ها روبرو شده‌اند و مجبور به تحصیل در یکی از رشته‌های نظری شده‌اند. در این پژوهش، این مخالفت‌ها اغلب با توجیه محیط نامناسب هنرستان و نگرانی در مورد آینده تحصیلی و نبود بازار کار مناسب صورت گرفت. مضمون اصلی بعدی، مقایسه با دیگران است به نوعی که دسته‌ای از دانش‌آموزان مطابق نظر والدین و طبقه اجتماعی و جایگاه اقتصادی و ارزشی و فرهنگی بعضی از مشاغل جامعه، بدون آگاهی از ویژگی رشته تحصیلی آن را انتخاب می‌کنند (شفیع آبادی، ۱۳۹۳). عامل تحمیلی دیگر عدم رساندن حد نصاب قبولی در رشته مورد علاقه است به طوری که در حال حاضر منبع اساسی دانش‌آموز در تصمیم‌گیری

انتخاب رشته، ارزیابی در آزمون ها می باشد که ممکن است بر خلاف میل یا خواسته های فرد باشد و باعث افت تحصیلی و حتی در مواردی ترک تحصیل دانش آموز شود (مسعودی اصل، اخوان بهبهانی، عباسی و بیات، ۱۳۹۵). مضمون اصلی بعد، عدم وجود رشته مورد علاقه در محل زندگی فرد است که به خصوص برای دانش آموزان روستایی این محدودیت بیشتر است. مشکلات اقتصادی و از طرفی دوری از خانواده و نگرانی در مورد جنسیت دختر باعث شد آن ها باید بین خانواده و علاقه تحصیلی خود یکی را انتخاب نمایند. موارد زیادی ناچار به پذیرش شرایط و تحصیل در رشته موجود که چندان علاقه ای هم به آن ندارند می شوند و از این رو در مسیر تحصیل هیچ انگیزه و هدفی ندارند. عامل تحمیلی دیگری که سال های اخیر با توجه به شیوع کرونا دامن گیر دانش آموزان شد آموزش های مجازی بود که نتوانست جای خالی آموزش حضوری را به طور کامل پر کند و عده ای از دانش آموزان را دچار نگرانی از آینده و ترس از شکست در بعضی از رشته های تحصیلی از جمله رشته پر رقابتی مانند تجربی نمود و فرد را مجبور به تغییر رشته کرد.

این یافته ها می توانند با یافته های دهقان و مروت (۱۴۰۰) که نشان می دهند بین متغیرهای سرمایه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی با انتخاب رشته دانش آموزان رابطه وجود دارد و هم چنین عسگری و عابدی (۱۳۹۷) که عوامل اجتماعی و اقتصادی را در هدایت تحصیلی دانش آموزان موثر می دانند همسو باشند. هم چنین با اسکندری (۱۳۹۶) که دلیل پشیمانی دانش آموز را نگاه غیرواقع بینانه به شغل می داند همسو است. از طرفی با یافته های نصیری، صالحی و عابدینی که به اهمیت کارنامه دانش آموزان در انتخاب رشته و چالش های انتخاب رشته های هنرستان اشاره کرده است و اسکندری (۱۳۹۶) که به آموزش کارآفرینی برای کاهش نگرانی از آینده شغلی لزوم، آموزش نحوه حمایت عاطفی به والدین برای کاهش فشارهای روانی ضمن انتخاب، تجربه عملی مشاغل توسط دانش آموز برای روشن تر شدن دیدگاه آن ها درباره واقعیت مشاغل، استفاده از تکنولوژی های نوین برای اطلاع رسانی شغلی، تحصیلی به دانش آموزان مناطق محروم تر و توزیع عادلانه تر خدمات بین همه دانش آموزان به عنوان راهکارهایی برای مقابله با چالش های هدایت تحصیلی پرداخته است همسو است. یافته های ارمی و اوکلهی^۱ (۲۰۱۸) نشان داد که اعضای خانواده و به خصوص پدر و مادر در انتخاب رشته دانش آموزان نقش دارند. پژوهش های فیزر^۲ (۲۰۱۳) نیز نشان داد بیشترین اثرگذاری در انتخاب رشته و شغل توسط والدین است و پس از آن علاقه فراگیران مطرح است که باز هم همسو با یافته های این پژوهش است. همسو با یافته های تلا، آدو و تویوبو^۳ (۲۰۰۷) اثر گروه همسالان مؤلفه مهمی در تعیین نتیجه دانش آموزان است. یک دانش آموز معمولی از بحث با همسالان خود یاد می گیرد و می تواند تحت تأثیر شخصیت و نگرش آن ها نسبت به یادگیری قرار گیرد. همسالان نیز می توانند با همکاری یکدیگر انگیزه پیدا کنند. به خوبی ثابت شده است که کیفیت همسالان می تواند بر نتایج دانش آموزان تأثیر بگذارد.

در بررسی هایی که انجام گرفت اکثر دانش آموزان به دلایل مختلفی مجبور به پذیرش شرایط شده اند اما احساس خوبی نسبت به این انتخاب تحمیلی ندارند. بعضی در تلاش برای جلب رضایت والدین در جهت تغییر رشته هستند و به هیچ عنوان با رشته کنونی خود کنار نمی آیند. بعضی درصدد جبران این نارضایتی در کنکور سراسری هستند به گونه ای که قصد دارند در کنکور رشته مورد علاقه خود، شرکت کنند. و عده ای هم شرایط را پذیرفته اند و در رشته ای که مشغول هستند هدف مناسبی انتخاب کرده اند و قصد دارند در کنار تحصیل به رشته مورد علاقه خود نیز بپردازند.

^۱Eremie & Okwulehie^۲Fizer^۳Tella, Adu & Toyobo

۵. پیشنهادها

با توجه به اهمیت زیاد انتخاب آگاهانه رشته تحصیلی باید نقش مشاوران متخصص در زمینه هدایت تحصیلی و شغلی پررنگ تر شود. از آنجا که خانواده ها نیز تاثیر زیادی در فرآیند انتخاب رشته دارند از سنین کودکی به والدین آموزش هایی داده شود تا بهتر بتوانند علایق و استعداد های فرزندان شان را شناسایی کنند و در مسیر انتخاب رشته، آگاهانه عمل کنند. در پژوهش های بعدی پیشنهاد می شود تاثیر انتخاب رشته تحصیلی دبیرستان، در احساس رضایت افراد و نحوه کنار آمدن با آن در سال های دانشجویی و هم چنین در هنگام یافتن شغل مورد علاقه مورد بررسی قرار گیرد.

منابع و مراجع

- اسکندری، پروانه. (۱۳۹۶). چالش های هدایت تحصیلی نوین و گذر از این چالش ها. مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی. تابستان ۱۳۹۶، شماره ۱۹، ۴۹-۶۳.
- اصلانی، طاهر. و فرجی، رباب. (۱۳۹۵). بررسی نگرش دانش آموزان در خصوص عوامل موثر در هدایت تحصیلی و میزان رضایت از رشته تحصیلی. همایش ملی روان شناسی مدرسه. دوره ۲. ۲۶۴-۲۷۰.
- خادم مسجدي حمید. و نوروزی، داریوش. (۱۳۹۵). نقش والدین و همکلاسی هایی که از فناوری اطلاعات و ارتباطات استفاده می کنند بر انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان (شهر دوشنبه تاجیکستان). نشریه: روان شناسی تربیتی (روانشناسی و علوم تربیتی)، سال ۱۳۹۵، دوره ۱۲، شماره ۴۲، ۴۱-۵۶.
- دهقان، حسین. و مروت، برزو. (۱۴۰۰). بررسی زمینه های خانوادگی موثر بر انتخاب رشته در دانش آموزان مقطع دبیرستان. جامعه شناسی آموزش و پرورش. پاییز و زمستان ۱۴۰۰. شماره ۱۶. ۱۵۶-۱۶۹.
- رضاپور، صدراله. و شفیعی، روح انگیز. (۱۳۹۲). عوامل موثر بر انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان. اولین کنفرانس بین المللی حماسه سیاسی (با رویکردی بر تحولات خاورمیانه) و حماسه اقتصادی (با رویکردی بر مدیریت و حسابداری)، دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن. ۴۲-۵۲.
- رضاپور میر صالح، یاسر. شفیعی، مریم. و براتی، سمیه. (۱۳۹۵). بررسی وضعیت آگاهی، دسترسی و استفاده دانش آموزان از منابع اطلاعاتی موثر بر انتخاب رشته تحصیلی. فصلنامه پژوهش های مشاوره، دوره ۱۵، شماره ۶۰. ۸۳-۶۰.
- رضایی، شهلا. منوچهری، مستوره. و سلیمانی، هانیه. (۱۴۰۰). بررسی تاثیر ارزش ها و جایگاه اجتماعی و تحصیلی خانواده بر انتخاب رشته تحصیلی دانش آموزان. فصلنامه رهیافت های نوین در مطالعات اسلامی، دوره چهارم، شماره یک. ۱۱۵-۱۰۱.
- شفیع آبادی، عبدالله. (۱۳۸۹). راهنمایی و مشاوره تحصیلی و شغلی (مفاهیم و کاربردها). تهران: انتشارات سمت.
- شفیع آبادی، عبدالله. (۱۳۹۳). راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه ای و نظریه های انتخاب شغل. تهران: انتشارات رشد.

عسگری، فرشته. و عابدی، لطفعلی. (۱۳۹۷). عوامل مؤثر بر هدایت تحصیلی در دانش آموزان دوره متوسطه دوم: مطالعه پدیدارشناسی. سومین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران، تهران. ۴۳-۵۱.

کرسول، جان. (۲۰۰۷). پویش کیفی و طرح پژوهش، ترجمه حسن دانایی فرد و حسین کاظمی (۱۳۹۰). تهران: نگاه دانش.

مختار زاده بازرگانی، سمیه. و علیزاده، سعید. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر در گرایش انتخاب رشته تحصیلی در دانش آموزان. فصلنامه مدیریت و چشم انداز آموزش، (۱۱)، ۱۵-۳۰.

مسعودی اصل، ایروان. اخوان بهبهانی، علی. عباسی، لطف اله. و بیات، موسی. (۱۳۹۵). بررسی «مسئله هدایت تحصیلی» در آموزش و پرورش ایران (با تأکید بر ارزیابی عملکرد برنامه جدید هدایت تحصیلی. معاونت پژوهش های اجتماعی- فرهنگی.

معتبری، منصورالدین. (۱۳۷۱). بررسی تحلیلی عوامل مؤثر بر انتخاب رشته دانشجویان برخی از دانشگاه های کشور. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.

نصیری میانایی، کمیل. صالحی عمران، ابراهیم. و عابدینی بلترک، میمنت. (۱۳۹۸). شناسایی عوامل مؤثر بر انتخاب رشته دانش آموزان رشته فنی و حرفه ای از دیدگاه ذی نفعان. نشریه مهارت آموزی، دوره ۷، شماره ۲۸. ۳۵-۵۰.

Adília Mendonça da, C and José Miguel, A. (2021). Factors influencing the choice of higher education institutions in Angola. *International Journal of Educational Administration and Policy Studies*. 23-39.

Eremie, M & Okwulehie, Ch. (2018). Factors Affecting Career Choice among Senior Secondary School Students in Obio/Akpor Local Government Area of Rivers State (Implication to Counselling). *International Journal of Innovative Education Research* 6(2):27-39.

Fizer D (2013). Factors Affecting Career Choices of College Students Enrolled in Agriculture. Martin: The University of Tennessee

Gushue, G. V., Scanlan, K. R., Pantzer, K. M., & Clarke, C. P. (2006). The relationship of career decision-making self-efficacy, vocational identity, and career exploration behavior in African American high school students. *Journal of Career Development*, 33(1), 19-28.

Johnson, R. B., & Christensen, L. (2019). Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches (7th ed.). US: SAGE Publications Inc.

Jane G. Ouano, John Fritz Dela L. Torre, Wenaly I. Japitan, Jerald C. Moneva. (2013). Factors Influencing On Grade 12 Students' Chosen Courses In Jagobiao National High School – Senior High School Department. *International Journal of Scientific and Research Publications (IJSRP)*. 421-431.

Sugden, N., & King, N. (2021). A descriptive phenomenological analysis of the experience of blood donation as a regular donor. *Journal of health psychology*, ۲۶(۱۱), ۱۸۲۱-۱۸۳۲.

Taylor, J., Harris, M. and Taylor, S. (2004). Parents have their say about their college aged children's career decisions. National Association of Colleges and Employers Journal, 64 (3).

Tella, A., O. E. Adu and O. M. Toyobo, 2007. Parental education, peer and gender effect on academic achievement of secondary schools students. In: Bostswana. Medwell Journals. Soc. Sci., ۲(۱): ۷۶-۸۳.

Willard, J. A., Bayes, B., and Martinez, J. (2015). Gateway to college lessons from implementing a rigorous academic program for at-risk young people. MDRC.